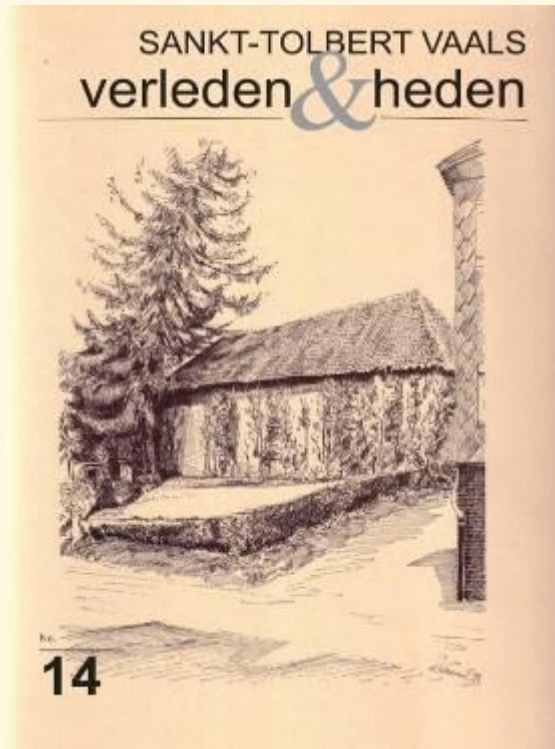

Heemkundekring Sankt-Tolbert Vaals

Nieuwsbrief Nummer 38 – November 2012

Verleden&Heden nr.14 vanaf 1 december 2012 verkrijgbaar

Verleden&Heden nr. 14 is vanaf 1 december 2012 verkrijgbaar op de bekende verkooppunten in Vaals (€ 14,50)

Inhoud:

- Van Einigheit naar Erewacht (*Herbert Kuijpers*)
- Nog iets over de obelisk (*Wim Thijssen*)
- Reconstructie van een kort leven – Joep Francotte 1920-1944 (*Jan Francotte*)
- E Sjpazier Sjtendsje (*Sophie Delheij*)
- Familie Leenders-Krout – Kroniek van een Vaalser ondernemersgezin in de 20ste eeuw (*Ger Leenders*)
- “Vaalser Reitclub”
- Het bewogen leven van Caspar Niessen – Een verhaal onder de Stolperstein (*Leo Junggebur*)
- Jef Loo (*Leo Junggebur*)
- Van textielarbeider tot mijnwerker in België (*Wiel Eijkenboom*)
- Uit mijn Archief, deel III (*Victor Voncken*)
 1. Een ernstige voedselvergiftiging in Vaals
 2. De film “Im Westen nichts Neues” in Vaals
 3. Een rechtszaak in de Grensstraat te Vaals
 4. De “Webschule” van Nicolaus Mockel
 5. D’r Japp en d’r Knapp
 6. Een Ansichtkaart van Holset en Hermann Killian
- Gesneuveld in een zinloze strijd – Het verhaal van dpl.korp. Leo Phijl uit Vaals (*Leo Junggebur*)

Brandweer naast politie

De nieuwe brandweerpost van Vaals komt naast het politiebureau aan de locatie Lemierserberg-Randweg. Die plek is het meest optimaal voor wat betreft veiligheid en tijd van uitrukken. Deze locatie zal echter vanuit architectonisch oogpunt een prijs hebben. Het politiebureau is ontworpen door de beroemde architect Wiel Arets. Voor het pand ernaast moet dus met de ontwerper worden overlegd. Al valt de architectuur van het politiebureau niet erg in de smaak van de meeste Vaalsenaren, het is te hopen voor de brandweer(mannen) dat de functionaliteit hier de boventoon zal voeren.

(Archief Sankt Tolbert: Rechts op de foto politiebureau Wilhelminaplein 1917)

Vol(s)zin

Vernónef kan me ziesj va angere liere, domheet lö(s)t ziesj övveral vöär nuus kwiettiere.
(*Hans Jussen*)

Correctie

Mathieu Franssen schrijft naar aanleiding van 'Mannen der letteren in Vaals' (Nieuwsbrief 37): "Harry Prick was niet de zoon van de gemeentesecretaris Prick, maar van de bankdirecteur Prick, destijds directeur van de Nederlandse Middenstandsbank aan de Kerkstraat. Laatstgenoemde Prick woonde weliswaar ook aan de Maastrichterlaan aan dezelfde straatkant, maar dan twee huizen verder richting Lemiers dan de gemeentesecretaris. Harry was een zoon van het echtpaar Prick-Laumen; dat echtpaar had buiten Harry, de oudste, nog twee zonen;

te weten Willy in leven organist van de St. Pauluskerk alhier en de jongste Arthur. Ik ken dat hele verhaal over de twintig kisten correspondentie, die in Vaals bij huize Prick arriveerden, uit de nalatenschap van Deyszel en ook weet ik van de correspondentie en de bezoeken van Harry aan van Deyszel. Dit allemaal uit de vele verhalen van directeur Prick; ik was namelijk van 1950 – 1953 werkzaam op de Ned. Middenstandsbank alhier."

Mooie traditie

Op zondag 11 november jl. trok traditiegetrouw een Sint Maartenoptocht door Vaals. Om 18.30 uur vertrok de optocht,

aangevoerd door Sint Maarten zittend op zijn paard. Daarachter liepen de kinderen met hun ouders met lampionnen en in het midden de muzikanten. Een aantal leden van de Völser-Hunnenhorde, getooid in hunnenkostuums, begeleidde de optocht met fakkels. In zorgcentrum Langedael werden enkele Sint Maartensliederen gezongen en weckmannen uitgedeeld.

Vervolgens ging de optocht naar het Von Clermontpark, waar de Hunnenhorde het Sint Maartensvuur ontstak. Hier werd ook de legende van Sint Maarten voorgedragen. Volgens dit verhaal kwam Martinus (later heilig verklaard) eens bij de stadspoort van Amiens een arme en naakte bedelaar tegen. Martinus had niets anders bij zich dan zijn wapen en zijn soldatenjas. De winter was halfweg en had harder toegeslagen dan gewoonlijk. De arme smeekte de voorbijgangers om medelijden, maar ze liepen hem allen voorbij. Martinus trok daarop het zwaard en sneed zijn mantel in tweeën, gaf de helft aan de arme. 's Nachts zag hij in een droom Christus gekleed in de halve jas van Martinus. De halve jas werd de hele waarheid, want "wat jullie voor de minsten van de mijnen hebt gedaan, dat hebben jullie ook voor mij gedaan", zegt Jezus Christus in het evangelie. (Foto Wino Winkens)

Zenge en Laache

Het boek 'Völser Zenge en Laache' werd op 18 november jl. in het verenigingsgebouw Ôp Sankt Tolbert gepresenteerd door de samenstellers

Guus Erven (a.erven@kpnplanet.nl) en Jo Kern (jwfkern@hotmail.com).

Het is een prachtig boek geworden, boordevol met teksten en foto's die met carnaval in Vaals te maken hebben. Het bevat liefst 96 nummers. Wat ook heel bijzonder is, dat bij dit boek een CD wordt meegeleverd waar 80 minuten opnamen staan van Völser carnavalssjajere.

Woningstichting Vaals en de Gemeente Vaals maakten het mogelijk dat het boek gerealiseerd kon worden. Loek Brounen en burgemeester Reg van Loo mochten dan ook de eerste exemplaren in ontvangst nemen.

De oplage is beperkt en er komt geen herdruk. Het boek is een aanrader voor iedere Völser die liefhebber is van het Vaalser dialect in het carnaval.

(Foto Wino Winkens)

De bouw van de Weberkerk te Vijlen, 1859-1883

“In 1857/1858 wordt definitief duidelijk dat de oude parochiekerk van Vijlen niet meer hersteld kan worden. Uiteindelijk benadert het kerkbestuur in 1859 architect Carl Weber (1820-1908) uit Roermond voor het ontwerpen van een nieuw godshuis. Een gemeentelijke subsidie wordt afhankelijk gemaakt van door Vaals gepretendeerde rechten op het Vijlenerbos. De verhoudingen tussen Vaals en Vijlen raken jarenlang totaal verstoord. De bouwpastoor M.J. Straeten (1807-1863) verwoordt het als volgt: “Heer helpt, anders trekken die van Vaals ons het vell af. Indien het mijne niet zeer vast was, dan hadde ik het vell niet meer.” De Vijlenaren willen een afscheiding van Vaals en een eigen gemeente worden. In 1862 was de nieuwe kerk klaar, met uitzondering van de toren, en wordt zij geconsecreerd door de bisschop van Roermond. In 1872 eist de gemeente Vaals de sloop van de oude kerktoeren. Over de eigendomsrechten daarop ontstaat een langdurig touwtrekken tussen parochie en gemeente. Feitelijk gaat de hele kwestie over wie de kosten moet betalen. In 1874 start men met de bouw van de toren en het duurt tot eind 1883 tot deze helemaal klaar is.”

Het boek is gebaseerd op uitgebreid onderzoek in diverse archieffondsen, telt 142 bladzijden, schutbladen en een harde kaft met glanzend laminaat en bevat in totaal 58 afbeeldingen, alsmede indexen op plaats- en familienamen, en een

lijst van sponsors. De geplande verschijningsdatum is eind november 2012. De monografie over de Weberkerk van Vijlen wordt gedrukt in een beperkte oplage en is verkrijgbaar voor 17,95 euro per stuk, exclusief eventuele verzendingskosten en zolang de voorraad strekt, bij de secretaris van het kerkbestuur van de Sint-Martinusparochie te Vijlen, Groenenweg 10, 6294 ND Vijlen, e-mail:

st.martinusparochievijlen@ziggo.nl

(Boek en inleidende tekst pastoor Frans Crutzen)

Aanvulling

Broeder Lambertus (Benedictusberg Mamelis) schrijft naar aanleiding van ‘Schone dag voor de parochie Vaals’ (Nieuwsbrief 37): “Pater van Mulken heb ik in Schimmert als prefect gehad, later overste. Hij was ongetwijfeld een bekwaam man. Hij gaf geschiedenisles uit het hoofd lopend tussen de banken, een oratie van een uur met gemak! Ook zangles gaf hij, maar ondergetekende kan de hoogste toon niet van de laagste onderscheiden, dus.. Ik herinner mij dat die zangles als gemeenschap in de kapel werd gehouden. Hij was een echte mens zo had

hij ook zijn minkant want hij kon kwaad worden en een flinke mep uitdelen en die mocht ik ooit in 1955 ontvangen al heb ik hem dat nooit kwalijk genomen vanwege de achting die ik hem toedroeg. Hij had spijt als hij zich wat kwaad geuit had. Zo kreeg de betrokkene die onder hem geleden had een stuk chocolade of een sinaasappel, want ja hij leed zelf uiteraard het meest onder zijn probleem. Ik vond hem wel streng maar bekwaam. Toen ik pas hier was heb ik het ouderlijk huis van hem ooit gevonden, meen ik, in de Kerkstraat, een winkeltje.”

De VIA REGIA in Lemiers

In Aachen-Melaten en Aachen-Lemiers zijn onlangs op initiatief van het Melaten-Gesellschaft en de Laurensberger Heimatfreunde mooie informatieborden ‘Entlang der VIA REGIA’ geplaatst. Volgens een notitie van biograaf Einhard was er op de VIA REGIA (sommige historici veronderstellen dat dit de oude Romeinse heerweg is tussen Frankfurt-Rijn en Maastricht-Maas) tijdens het leven van Karel de Grote levendig verkeer van kooplieden en

streekbewoners. Eeuwenlang was de VIA REGIA een belangrijke Europese verbindingsweg, die onder koninklijke bescherming stond (Via Regia = Koningstraat). O.a. Karel V is via deze weg naar Aken gereisd om zich daar te laten kronen. Bovendien behoorde de VIA REGIA tot het net van de Jacobswegen naar het pelgrimsoord Santiago de Compostella in Spanje.. Zie bijgevoegde pdf-documenten met de Lemierser informatieborden

Oplevering Obelisk

De Vaalsenaar is er trots op dat de Obelisk in het Von Clermontpark, een voor Vaals historisch bijzonder waardevol monument, na een periode van restauratie weer in zijn oude glorie is hersteld. De restauratie van de Obelisk en de opwaardering van de omringende vijver werd in eendrachtige samenwerking tussen frater Leo Disch van Steenhouwerij De Vier gekroonden, steenhouwerij Moonen-Wanders en aannemer Kurvers gerealiseerd. De oplevering vond plaats op vrijdag 9 november bij de Obelisk. Na enkele toespraken door vertegenwoordigers van de overheid gaf frater Leo Disch een toelichting op het restauratieproces. Hij begon in het Vaalser dialect: "Leif luuj heej aanwezig. D'r Völser hat noen zienge Obelisk tseruk, ópjepoetst en beejeflikt. En d'r Obelisk kiekt òm ziesj hèn en zèt 'lesj bèn doch zoe sjtòlts ènge Völser tse zieë."

De feestelijke bijeenkomst werd afgesloten met de onthulling van een gedenkplaque.
(Foto Wino Winkens)

Vernield veldkruis in Harlesserveld weer in volle glorie

kruisbeelden langs de wegen. "Ik heb dit veldkruis in korte tijd al twee keer moeten repareren na vernieling", verzucht de

Je vraagt je af waar hij steeds weer de moed en energie vandaan haalt. Onlangs ontdekte Joep Hons dat er weer een veldkruis vernield was in het gebied waar hij waakt over de

Mechelenaar. Het is het zoveelste kruisbeeld dat hij dit jaar heeft moeten vernieuwen. Wellicht heeft Joep even met het hoofd geschud bij het zien van de ravage, maar hij komt dan weer snel in actie. Samen met Fons Horbach uit Vijlen is hij aan slag gegaan, en vanaf afgelopen week staat op de hoek Kelderweg/Oude Akerweg een prachtig gloednieuw hardhouten veldkruis te pronken. Het corpus is opgeknapt, en het bordje met de tekst "Ik ben het leven" ziet er weer uit als nieuw. Nu maar hopen dat er niet weer onverlaten voorbij komen om het religieuze plekje te vernielen. (Tekst Joos Beckers)

Jubileumjaar nadert einde

175 Jaar Koninklijke mannenzang in Vaals. Gedurende het hele jaar vierden de zangers van het [Koninklijk Mannenkoor Cecilia 1837 Vaals](#) hun 175-jarige jubileum samen met de Vaalser gemeenschap. In maart werd gestart met "Va hatze..."; een muzikale verrassing. Een maand later in april een grandioos Galaconcert waarin de zenger en de moeziek de Cultuurprijs van de Gemeente Vaals ontvingen. In de zomer maanden was het koor present op de drukbezochte Üllemarkt en werd er in de Onze Lieve Vrouwe Basiliek in Maastricht gezongen. Op zondag 25 november as. viert het koor en drie jubilarissen (Richard Schlüper (60 jaar lid), Rob Semmeling (25 jaar lid) en Klaus Vanweersch (25 jaar lid)) hun *Jeboertsdaachsfeijer* met 's ochtends een

hoogmis en later op de dag een receptie in Hotel Kasteel Bloemendal. Het feestjaar wordt afgesloten met het traditionele kerstconcert in de St. Pauluskerk, dat zoals gewoonlijk vrij toegankelijk is. "Een kerstcadeau aan Vaals."

Grote of kleine gemeenten?

De coalitiepartners VVD en PvdA willen uitsluitend gemeenten met meer dan 100.000 inwoners. Dorpen en steden die kleiner zijn, zouden moeten fuseren. Volgens VVD en PvdA is de bestuurlijke herindeling nodig om slagvaardiger te kunnen werken en kosten te besparen.

Afscheiding in de gemeente Vaals: brief van verontruste burgers aan koning Willem III, Vijlen, 8 december 1859:
Aan Zijne Majesteit den Koning

*Sire,
Geven met verschuldigten eerbied te kennen de ondergetekenden ingezetenen van Vijlen, Berg, Rott, Camerig, Cottessen, Mamelis, Harles en Lemiers
... Dat Vijlen met de hierbovengemelde gehuchten uit financieel oogpunt het grootste belang heeft om van Vaals; dat ook op zich zelve zou kunnen staan, gescheiden te worden en de middelen bezit om zoowel in het personeel als in de kosten van een afzonderlijk bestuur te voorzien...*

Citaat van de maand

“Sinds 2009 staan daar, in de kapel van het voormalige Camillianenklooster, meer dan tweehonderd heiligen hutje mutje op elkaar. Het zijn beelden zoals ze eind negentiende, begin twintigste eeuw in aanzienlijke aantallen geproduceerd moeten zijn. Ter weerszijden van het gangpad opgesteld staren ze je aan als je in de richting van het altaar schrijdt... Er is een Franciscus die kijkt alsof hij tien borrels achter de kiezen heeft. Bernadette Soubirous uit

Lourdes is een huilerige werkster en Carolus Borromeüs lijkt meer op een d'Àrtagnan dan op een heilige. Een Christus met doornenkroon heeft zij ogen veel te hoog in zijn voorhoofd en veel heiligen hebben handen waarmee ze in de bouw een mooie carrière zouden kunnen beginnen...”
(Duncan Liefferink in Zuiderlucht – november 2012).

Zie voor museuminformatie ook www.museumvaals.nl

Oudejaarsconference

‘Los Catastrofos’ gaat weer eens het afgelopen jaar doornemen. Onder de titel ‘ Et huij sjlimmer kunne komme’ worden actuele thema’s van het jaar 2012 op de van hun bekende wijze onder de

loep genomen. De voorstellingen zijn op 28, 29 en 30 december in de ‘Kopermolen’. Helaas nu reeds uitverkocht.

Carnavalsrevue

De populaire Hub Deitz Carnavalsrevue 2013, uitgevoerd door de Koninklijke Harmonie St. Cecilia 1836 Vaals, heeft de cryptische titel ‘Kunnek, Boer en Sjuppe-Oas’ meegekregen.

Voer genoeg voor speculaties. De uitvoeringen zijn op 26 en 27 januari en op 2 en 3 februari 2013 in uitvoeringszaal ‘De Obelisk’.

Internet

Boeken over Vaals:

1. vernieuwd.marktplaats.nl/a/verzamelen/ansichtkaarten-nederland/m609326196-verleden-heden-vaals.html

2. boeken.marktplaats.nl/oorlog-en-militair/585301552-40-44-de-jaren-tussen-einmarsch-en-bevrijding-baltus.html

De Akense tram:

www.flickr.com/photos/gerhardmeven/favorites/?view=lq

Vaalsse dialectwoorden:

www.mijnwoordenboek.nl

De Tweede Wereldoorlog in Limburg (Vaals):

www.deruudsite.eu/

Drielandenpark:

www.ark.eu/ark/kom-kijken/drielandenpark/feest-in-limburg

Expositie Kunstcollectief Vaals:

www.kunstcollectief-vaals.nl

Ledennieuws

Nieuwe aanmeldingen:

Lei Savelsberg (Vaals)

Joep Trott (Vaals)

John Mertens (Vaals)

Albert ten Have (Leiden)

De vereniging heeft nu 227 leden

Activiteitenagenda

Zondag 25 november:

175 jaar KMK Cecilia 1837 Vaals
'Jeboertsdaachsfeijer':
11.00 eucharistieviering in de Pauluskerk en van
17.00-19.00 uur jubileumreceptie in kasteel
Bloemendal.

Dinsdag 27 november:

Open Deur Dag in De Auw Sjoeël, een
gezamenlijk kunstproject: 't Sjunste va Vols, een
megadoek waarop een groot aantal historische
gebouwen uit de gemeente Vaals een ereplekje
hebben gekregen.

Vrijdag 30 november om 19.30 uur:

Bijeenkomst van Heemkundekring Sankt Tolbert

in het verenigingsgebouw aan de
Bloemendalstraat 11A.

Tevens presentatie / verkoop van
Verleden&Heden nr. 14 (voor leden € 12,50).

Vrijdag 30 november, zaterdag 1 december, zondag 2 december 2012:

'Ut durpstoneel Viele' met het toneelstuk
'Edelweiss'.

Zaterdag 8 december om 19.00 uur:

Familie-avond voor leden en partner /
familieleden (Hkk Sankt Tolbert).

In december is er geen bijeenkomst

Verjaardagen (70+) van Sankt Tolbert – leden

December 2012

Jacques Geerards (02-12-1936)
Annie Hintzen (07-12-1934)
Frans Janssen (08-12-1924)
Maria Rompen (08-12-1938)
Elly van den Hove (12-12-1928)
Jan Behrends (14-12-1928)
Loed Offermans (22-12-1933)

Rieki Jardon (24-12-1932)
Hans Minker (25-12-1933)

Allen van harte proficiat!

*Leden die vermelding in deze rubriek niet op prijs
stellen gelieven dit tijdig door te geven aan het
secretariaat.*

Speciaal

Mevrouw Kruijels-Cremers uit Vaals (Lemiers)
vierde op 29 oktober jl. haar 102de verjaardag.
Zij is daarmee de oudste inwoner van de

gemeente Vaals.

Van harte proficiat met deze unieke gebeurtenis!

Reageren

De nieuwsbrief is een maandelijkse uitgave van heemkundekring Sankt Tolbert (inhoud: Leo Junggeburst; opmaak Marcel Wolff). Wilt u meer weten over de heemkundekring Sankt Tolbert, een bijdrage leveren aan deze nieuwsbrief of heeft u een interessante mededeling, kijk dan op de website www.sankttolbert.nl of mail naar sankttolbert@gmail.com. De nieuwsbrieven staan ook in pdf-formaat op de website. Deze kunt u downloaden. Tevens kunt u op de site aangeven als u de nieuwsbrief niet meer wilt ontvangen.

